

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
фінансів.

Протокол № 9 від 18.12. 2015 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"ПРОТИДІЯ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: к.е.н., доцент Нескородева І.І.

Відповідальний за випуск
зав. каф. фінансів Журавльова І.В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Навчальна дисципліна "Протидія фінансового шахрайства" відноситься до циклу дисциплін професійно-практичної підготовки, які формують знання і вміння необхідні випускникам для успішної роботи на керівних посадах фінансово-економічних служб у різних сферах та галузях економіки, так як дає знання про сучасні можливі зловживання в процесі розподілу грошових коштів з метою формування централізованого та децентралізованих фондів за сферами та ланками фінансової системи країни.

Перевагами дисципліни є те, що вона формує уявлення не тільки про можливі форми фінансових шахрайств та методів їх Протидія, а є орієнтованою на формування знань та умінь щодо фінансового моніторингу та використання основних норм нормативно-законодавчої бази щодо регламентування фінансових шахрайств в Україні: резидентів та нерезидентів.

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування у студентів цілісної системи знань з практики наявних фінансових шахрайств у сфері оподаткування, кредитно-депозитної галузі, страхування, валютних операцій, операцій з фінансовими активами з метою попередження адміністративної відповідальності щодо покарання, правильної поведінки при виявленні та оперування нормативно-законодавчими нормами фінансового права у галузях та сферах фінансової системи.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

засвоєння сутності та класифікаційних аспектів фінансового шахрайства, розуміння місця цього явища у структурі фінансової системи та його наслідки для добробуту держави та суспільства;

засвоєння механізму фінансового шахрайства, а також змісту відповідних технологій злочинної діяльності у різних галузях та сферах фінансових відносин;

засвоєння методик розслідування фінансового шахрайства з урахуванням специфіки галузей фінансових правовідносин;

засвоєння основних норм та вимог законодавчо закріплених щодо покарання та попередження фінансового шахрайства;

засвоєння розуміння фінансового моніторингу та підходів до виявлення тіньових грошових потоків;

формування розуміння державної системи управління щодо попередження фінансового шахрайства;

формування уявлення правильної поведінки при виявленні фінансового шахрайства;

формування уявлення про оцінку нанесеного збитку від фінансового шахрайства державі та суб'єктам господарювання;

засвоєння підходів та процедур щодо попередження факту фінансового шахрайства.

Об'єктом навчальної дисципліни є економічні відносини з приводу формування, розподілу і використання централізованих і децентралізованих грошових фондів.

Предметом навчальної дисципліни є процес подолання зловживань в рамках взаємодії ланок фінансової системи держави в процесі формування централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: "Фінанси", "Податкова система", "Бюджетна система", "Фінанси підприємства", "Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва", "Право".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

сутність економічних категорій "фінансове шахрайство" та "фінансовий моніторинг";

основні стандарти та норми у фінансовій сфері;

наслідки та збитки в результаті фінансового шахрайства;

фіктивні організаційно-правові форми суб'єктів господарювання;

фіктивні банківські операції та страхові послуги;

фіктивні операції з фінансовими активами та нерухомістю;

вміти:

визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового

шахрайства;

запобігати фінансовому шахрайству;

захищати особисті інтереси та права у зв'язку із виявленням та подоланням фінансового шахрайства;

оформляти та укладати контракти, договори.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

Таблиця 1

Професійна компетентність, яка отримується студентами після вивчення навчальної дисципліни

Назва компетентності	Складові компетентності
Розпізнавати ознаки фінансового шахрайства у сфері оподаткування, кредитно-депозитної галузі, страхування, валютних операцій, операцій з фінансовими активами та визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері
	Оформляти та укладати контракти, договори
	Здійснювати оцінку шахрайства у фінансовій сфері
	Виявляти схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та сепаратизму
	Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства
	Запобігати фінансовому шахрайству
	Захищати особисті інтереси та права у зв'язку із виявленням та подоланням фінансового шахрайства

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – екзамен.

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"ПРОТИДІЯ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

5

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Теоретичні основи фінансового шахрайства					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Сутність фінансового шахрайства та його місця в системі економічних відносин	Визначення сутності та форм фінансового шахрайства. Знання мотивів та наслідків фінансового шахрайства; галузей та сфер фінансового шахрайства	Виявляти ознаки та детермінанти фінансового шахрайства. Ідентифікувати відмінності та спільні ознаки помилки і шахрайства	Здатність до ведення дискусії стосовно сутності та ознак фінансового шахрайства, мотивів та наслідків	Визначення системних ознак фінансового шахрайства. Визначення особливостей фінансового шахрайства в Україні
Тема 2. Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері	Сутність фінансового шахрайства та його місця в системі економічних відносин	Знання основних наукових концепцій та етапів становлення фінансового шахрайства як галузі фінансової науки. Знання теорій фінансового шахрайства в Україні	Аналіз та характеристика передумов виникнення та розвитку фінансового шахрайства. Розуміти психологію фінансового шахрайства	Здатність до ведення дискусії щодо генезису та еволюції фінансового шахрайства як галузі фінансової науки	Визначення місця фінансового шахрайства в системі фінансових відносин

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Механізм Протидія фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Сутність та основні характеристики готівкового грошового обігу	Знання системи захисту грошових знаків від підроблення (фальсифікації) в Україні. Знання поняття та ознак зношених купюр.	Розпізнавати схеми фальсифікації грошових купюр. Аналізувати законодавчу базу, яка регламентує подолання фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу в Україні	Здатність до групової роботи з оцінки економічної ефективності здійснення операцій з продажу монет, що мають нумізматичну цінність	Визначення можливостей використання зарубіжного досвіду системи захисту від фальсифікації національних грошових одиниць
Тема 4. Прояви фінансового шахрайства в безготівковому грошовому обігу					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Механізм здійснення безготівкового грошового обігу	Знання елементів захисту платіжних карток в Україні; нормативно-правової бази захисту платіжних карток в Україні; закордонного досвіту системи захисту платіжних карток	Виявляти ознаки фінансових шахрайств у сфері обігу кредитних карток	Здатність до розробки правил поведінки власників кредитних карток з протидії фінансового шахрайства	Визначення особливостей фінансового забезпечення боротьби з шахрайством у сфері обігу кредитних карток
Тема 5. Попередження фінансових злочинів у банківській сфері, як основної фінансової ланки України					
Оформляти та укладати контракти, договори. Захищати особисті інтереси та права у зв'язку із виявленням та подоланням фінансового шахрайства	Структура банківської системи та фінансові відносини між її суб'єктами	Знання об'єктів, суб'єктів та мотивів фінансового шахрайства у банківській сфері; основних груп фінансових шахрайств у банківській сфері	Заповняти та аналізувати кредитний та депозитний договір. Ідентифікувати помилки при заповненні договорів та виявляти ознаки фінансового шахрайства	Здатність до оцінки ризику на фінансових наслідків шахрайства в банківській сфері	Аналіз пропозицій банків щодо надання кредитів та розміщення депозитів з урахуванням економічних вигод та ризику фінансового шахрайства

1	2	3	4	5	6
Тема 6. Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Суб'єкти та об'єкти, інструменти фондового ринку	Знання характеристики об'єктів, суб'єктів та мотивів фінансового шахрайства на ринку цінних паперів	Оцінювати правильність заповнення договору купівлі - продажу ордерних облігацій. Виявляти форми відмивання злочинних фінансових ресурсів на фондовому ринку	Здатність до розробки правил поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Визначення особливостей вітчизняного та зарубіжного досвіду з Протидія фінансового шахрайства на фондовому ринку
Тема 7. Страхове шахрайство як вид страхового злочину і шляхи його усунення					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Структура та особливості функціонування страхового ринку	Знання характеристики об'єктів, суб'єктів та мотивів фінансового шахрайства у сфері страхування	Виявляти схеми фінансових шахрайств на страховому ринку та визначати правила поведінки при їх виявленні	Здатність до виявлення ознак та колективної оцінки ризику фінансового шахрайства в сфері страхування	Вибір страхової компанії для укладення договору страхування з урахуванням економічної вигоди та ризику фінансового шахрайства
Тема 8. Фінансові шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Сутність фінансової допомоги	Знання форм та особливостей фінансового шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги	Виявляти схеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через благодійні фонди в Україні	Здатність до розробки алгоритму розпізнавання шахрайських схем при забезпечення фінансової допомоги	Визначення особливостей відмивання злочинних фінансових ресурсів через комерційні позики та фінансову допомогу

1	2	3	4	5	6
Тема 9. Фінансові злочини в системі оподаткування					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Загальнодержавні та місцеві податки і збори, податкові пільги, механізм нарахування основних податків та зборів	Знання форм фінансового шахрайства у сфері оподаткування	Виявляти тіньові грошові потоки та ознаки легалізації незадекларованих доходів фізичних та юридичних осіб	Здатність до визначення правил поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства в системі оподаткування	Заповнення декларації про доходи фізичних осіб та розрахунок податку на доходи фізичних осіб
Тема 10. Протидія фінансового шахрайства у відносинах власності					
Виявляти ознаки фінансових шахрайств у фінансовій сфері. Визначати правила поведінки в разі виявлення ознак фінансового шахрайства	Поняття відносин власності	Знання характеристик об'єкту і предмету фінансового шахрайства у відносинах власності; Форми, ризику та мотиви фінансового шахрайства	Виявляти найбільш поширені схеми фінансового шахрайства у відносинах власності	Здатність до визначення особливостей фінансового шахрайства у відносинах власності в Україні	Оцінка ефективності державного регулювання відносин власності в Україні
Тема 11. Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері					
Здійснювати оцінку шахрайства у фінансовій сфері	Сутність фінансового шахрайства	Знання сутності та передумов використання методів індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері	Оцінювати ризик шахрайства у фінансовій сфері	Здатність до групового експертного оцінювання ризику шахрайства в фінансовій сфері	Визначення особливостей використання аналітичних та психофізіологічних методів оцінки фінансового шахрайства

1	2	3	4	5	6
Тема 12. Фінансовий моніторинг та фінансова розвідка					
Виявляти схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та сепаратизму. Запобігати фінансовому шахрайству	Сутність фінансового шахрайства	Знання сутності та функцій фінансового моніторингу. Знання поняття та призначення фінансової розвідки	Визначати фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу	Здатність до виявлення схем легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	Визначення особливостей первинного та державного рівнів фінансового моніторингу в Україні
Тема 13. Фінансування тероризму та сепаратизму					
Виявляти схеми легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та сепаратизму. Запобігати фінансовому шахрайству	Сутність фінансового шахрайства та фінансового моніторингу	Знання характеристик фінансування тероризму та сепаратизму; передумов та джерел фінансування тероризму та сепаратизму	Розпізнавати типові схеми фінансування тероризму та сепаратизму	Здатність до розробки механізму протидії фінансуванню тероризму та сепаратизму	Визначення відмінностей фінансування тероризму від відмивання коштів

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади попередження фінансового шахрайства у розрізі ланок фінансової системи

Тема 1. Теоретичні основи фінансового шахрайства

1.1. Сутність та форми фінансово шахрайства.

Поняття вразливості фінансового сектору. Поняття фінансового шахрайства. Форми фінансового шахрайства. Ознаки та детермінанти фінансового шахрайства.

1.2. Мотиви та наслідки фінансового шахрайства.

Мотив та намір фінансового злочину. Стратегія і тактика фінансового шахрайства. Економічні та юридичні наслідки фінансового шахрайства.

1.3. Помилка та шахрайство у фінансовій сфері.

Відмінності та спільні ознаки помилки і шахрайства. Правова відповідальність при помилці. Розслідування шахрайства з фінансовою звітністю.

1.4. Галузі та сфери фінансового шахрайства.

Механізм фінансового шахрайства. Поняття галузей фінансового шахрайства. Сфери прояву фінансового шахрайства.

Тема 2. Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки

2.1. Основні наукові концепції та етапи становлення фінансового шахрайства як галузі фінансової науки.

Етапи становлення науки про фінансове шахрайство. Основні представники науки про фінансове шахрайство та їх вклад в розвиток науки.

2.2. Міждисциплінарний підхід у розумінні фінансового шахрайства як наукової теорії.

Економічна та юридична складова фінансового шахрайства. Психологія фінансового шахрайства.

2.3. Історичні віхи та сучасні теорії фінансового шахрайства в Україні.

Становлення науки про фінансове шахрайство в Україні. Внесок українських учених у розвиток науки про фінансове шахрайство. Характерні риси сучасної науки про фінансове шахрайство.

Тема 3. Механізм Протидія фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу

3.1. Система захисту грошових знаків від підроблення (фальсифікації) в Україні.

Ознаки фальсифікації грошових купюр. Схеми фальсифікації грошових купюр. Правова поведінка суб'єктів господарювання та населення при виявленні ознак фальсифікації купюр.

3.2. Зношені купюри як неповноцінна національна валюта: ознаки, утилізація та права власника.

Поняття та ознаки зношених купюр. Правила обміну та утилізації зношених купюр. Права власника зношених купюр.

3.3. Передовий зарубіжний досвід системи захисту від фальсифікації національних грошових одиниць.

Заходи протидії та Протидія фальсифікації національної валюти провідних країн світу.

3.4. Законодавча база та державні органи регламентації подолання фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу в Україні.

Юридична відповідальність при фальсифікації національної валюти. Законодавчі акти в сфері протидії та подолання фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу в Україні. Державні органи регламентації подолання фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу в Україні.

3.5. Сучасні українські монети як нумізматичні цінності та законний спосіб заробітку.

Рідкісні обігові монети України, що несуть нумізматичну цінність. Система моніторингу вартості нумізматичних цінностей. Схеми заробітку при продажі монет, що мають нумізматичну цінність.

Тема 4. Прояви фінансового шахрайства в безготівковому грошовому обігу

4.1. Система захисту та технічні вимоги до платіжних карток в Україні та у світі.

Елементи захисту платіжних карток в Україні. Нормативно-правова база захисту платіжних карток в Україні. Закордонний досвід системи захисту платіжних карток.

4.2. Найвідоміший досвід можливих фінансових шахрайств у сфері обігу кредитних карток.

Схеми фінансових шахрайств у сфері обігу кредитних карток в Україні та світі. Правила поведінки власників кредитних карток з протидії фінансового шахрайства.

4.3. Способи боротьби з шахрайством у сфері обігу кредитних карток: фінансові обмеження, технічні вимоги та правова поведінки при виявленні злочину.

Протидія злочинам у сфері обігу пластикових карток. Фінансове забезпечення боротьби з шахрайством у сфері обігу кредитних карток. Правова відповідальність у випадках шахрайства в безготівковому грошовому обігу.

Тема 5. Попередження фінансових злочинів у банківській сфері, як основної фінансової ланки України

5.1. Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства у банківській сфері.

Об'єкти та суб'єкти фінансового шахрайства у банківській сфері. Мотиви фінансового шахрайства у банківській сфері.

5.2. Основні групи фінансових шахрайств у банківській сфері: розміщення, розшарування та інтеграція.

Способи шахрайств в банківській сфері. Класифікаційні аспекти груп фінансових шахрайств у банківській сфері. Розміщення, розшарування та інтеграція груп фінансових шахрайств у банківській сфері.

5.3. Форми та схеми фінансового шахрайства в процесі здійснення депозитно-кредитних операцій.

Форми шахрайства з отримання банківських кредитів фізичними та юридичними особами. Найбільш поширені схеми фінансового шахрайства з отримання банківських кредитів в Україні та світі. Фіктивні

помилки та фінансові шахрайства банківських установ в процесі здійснення депозитно-кредитних операцій.

5.4. Використання банківських установ для легалізації (відмивання) злочинних фінансових ресурсів.

Ознаки легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, через банківські установи та поведінка при виявленні таких ознак.

5.5. Способи протидії злочинів у банківській сфері та правова поведінка постраждалих.

Розслідування шахрайства у банківській сфері. Зарубіжний досвід з Протидія та протидії фінансових злочинів у банківській сфері. Правова поведінка осіб, постраждалих в результаті фінансових шахрайств у банківській сфері.

Тема 6. Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку

6.1. Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства на ринку цінних паперів.

Характеристика об'єктів фінансового шахрайства на фондовому ринку. Класифікація суб'єктів фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку. Мотиви фінансового шахрайства на ринку цінних паперів.

6.2. Форми відмивання злочинних фінансових ресурсів на фондовому ринку.

Ризики використання векселів для відмивання злочинних доходів. Ризики використання акцій для відмивання злочинних доходів. Фінансові піраміди як наслідок шахрайства з облігаціями.

6.3. Заходи Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку.

Державне регулювання Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку. Вітчизняний та зарубіжний досвід з Протидія фінансового шахрайства на фондовому ринку.

Тема 7. Страхове шахрайство як вид страхового злочину і шляхи його усунення

7.1. Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства у сфері страхування.

Об'єкти фінансового шахрайства у сфері страхування. Юридичні та фізичні особи як суб'єкти фінансового шахрайства у сфері страхування. Мета та мотиви фінансових злочинів у сфері страхування.

7.2. Форми та наслідки фінансового шахрайства у сфері страхування.

Класифікація та характеристика форм фінансового шахрайства у сфері страхування Використання страхових установ для відмивання злочинного фінансового капіталу. Правова відповідальність та фінансові наслідки фінансового шахрайства у сфері страхування.

7.3. Правова поведінка та механізм захисту інтересів суб'єктів страхування при виявленні фінансового шахрайства.

Законодавче регулювання Протидія фінансового шахрайства у сфері страхування. Механізм захисту інтересів суб'єктів страхування при виявленні фінансового шахрайства.

Тема 8. Фінансові шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги

8.1. Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства у сфері надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання.

Поняття та ознаки фінансової допомоги. Об'єкти та суб'єкти у сфері надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання. Форми фінансового шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги. Мотиви на наслідки фінансового шахрайства у сфері надання фінансової допомоги суб'єктам господарювання.

8.2. Відмивання злочинних фінансових ресурсів через комерційні позики та фінансову допомогу.

Ознаки та механізм відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через комерційні позики та фінансову допомогу та поведінка при виявленні таких ознак.

8.3. Ризики використання благодійних фондів для відмивання злочинних доходів.

Фінансові аспекти організації та здійснення діяльності благодійних фондів. Державне регулювання діяльності благодійних фондів. Схеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через благодійні фонди в Україні та світі.

Тема 9. Фінансові злочини в системі оподаткування

9.1. Об'єкти, суб'єкти та мотиви фінансового шахрайства у сфері оподаткування.

Об'єкти та суб'єкти фінансового шахрайства у сфері оподаткування. Кваліфікації виявлених у сфері оподаткування правопорушень. Типові способи вчинення злочинів у сфері оподаткування та методи їх виявлення. Основні причини правопорушень у сфері оподаткування.

9.2. Тіньові грошові потоки та легалізація злочинного незадекларованих доходів фізичними та юридичними особами.

Способи ухилення від сплати податків. Часткове та повне ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Ухилення зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності від взяття на облік у контролюючих органах. Умисне заниження податкових ставок. Умисно неправильне обчислення сум податків, зборів, інших обов'язкових платежів або встановлення бази оподаткування. Різновиди обманних маніпуляцій з податковими пільгами.

9.3. Правова відповідальність за фінансове шахрайство у сфері оподаткування.

Правова відповідальність у випадку ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів. Кримінальні та фінансові санкції за злочини в сфері оподаткування в Україні. Зарубіжний досвід діяльності податкових органів, що утворені в різних країнах для боротьби з податковими правопорушеннями.

Тема 10. Протидія фінансового шахрайства у відносинах власності

10.1. Особливості об'єкту і предмету фінансового шахрайства у відносинах власності.

Характеристика об'єкту та предмету фінансового шахрайства у відносинах власності. Склад фінансового злочину у відносинах власності.

10.2. Форми, ризики та мотиви фінансового шахрайства у відносинах власності.

Класифікація форм фінансових злочинів у відносинах власності. Інтелектуальна спрямованість сучасних проявів фінансового шахрайства у

відносинах власності. Схеми фінансового шахрайства у відносинах власності. Причини та мотиви здійснення фінансових злочинів у відносинах власності.

10.3. Відповідальність та правова поведінка суб'єктів фінансового шахрайства у відносинах власності.

Державне регулювання відносин власності в Україні. Юридична відповідальність та фінансові наслідки у випадках фінансового шахрайства у відносинах власності.

Змістовий модуль 2. Діагностика шахрайства у фінансовій сфері

Тема 11. Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері

11.1. Тести на основі Закону Бенфорда.

Математичні методи виявлення можливого обману у фінансовій сфері. Використання "закону аномальних чисел" в фінансовій сфері. Фінансові відносини, що відповідають Закону Бенфорда.

11.2. Аналітичні методи: традиційні і автоматизовані.

Передумови використання аналітичних методів для виявлення шахрайства в фінансовій сфері. Методи виявлення невідповідностей фінансовий показників, що використовуються для виявлення фінансових злочинів. Автоматизовані методи виявлення ймовірного шахрайства в фінансовій сфері. Класифікація програмних продуктів для виявлення та Протидія шахрайству.

11.3. Прогностичні методи.

Чисельні та текстові прогнози фінансового шахрайства. Прогностичні моделі шахрайства в фінансовій сфері.

11.4. Психофізіологічні методи.

Невербальні методи виявлення фінансового шахрайства: аналіз міміки, жестів, мікрорухів і зовнішніх проявів діяльності внутрішніх органів. Характеристика вербальних методів виявлення фінансового шахрайства. Переваги та недоліки психофізіологічних методів індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері.

Тема 12. Фінансовий моніторинг та фінансова розвідка

12.1. Сутність та функції фінансового моніторингу.

Поняття фінансового моніторингу. Необхідність здійснення фінансового моніторингу. Функції та завдання фінансового моніторингу.

12.2. Форми, рівні, суб'єкти та об'єкти фінансового моніторингу

Первинний та державний рівні фінансового моніторингу в Україні. Суб'єкти державного фінансового моніторингу. Завдання, обов'язки та права суб'єкта первинного фінансового моніторингу. Повноваження суб'єктів державного фінансового моніторингу. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу.

12.3. Поняття та призначення фінансової розвідки.

Поняття та елементи фінансової розвідки. Місце і роль фінансової розвідки у структурі економічної розвідки. Інформаційна база для проведення фінансової розвідки.

12.4. Законодавчо-правове забезпечення фінансового моніторингу в Україні.

Нормативно-правові акти з визначення правового механізму фінансового моніторингу в Україні. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері Протидія та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом

Тема 13. Фінансування тероризму та сепаратизму

13.1. Ризик фінансування тероризму та сепаратизму.

Загальна характеристика фінансування тероризму та сепаратизму. Передумови та джерела фінансування тероризму та сепаратизму. Відмінність фінансування тероризму від відмивання коштів.

13.2. Способи фінансування тероризму та сепаратизму.

Типові схеми фінансування тероризму та сепаратизму: несанкціоноване списання, електронні платіжні системи та фінансування тероризму і сепаратизму, фіктивне підприємництво, банківські перекази, неприбуткові організації.

13.3. Методи виявлення та механізми протидії фінансуванню тероризму та сепаратизму.

Критерії виявлення фінансових операцій із фінансування тероризму та сепаратизму. Заходи щодо попередження та протидії. Міжнародне

співробітництво в сфері протидії фінансуванню тероризму та сепаратизму.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади попередження фінансового шахрайства у розрізі ланок фінансової системи	
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи фінансового шахрайства	<i>Тема семінарського заняття "Фінансове шахрайство: його сутність та сфери прояву":</i> 1. Вразливість фінансового сектору України. 2. Сутність фінансового шахрайства. 3. Ознаки та детермінанти фінансового шахрайства. 4. Мотиви та наслідки фінансового шахрайства. 5. Помилка та шахрайство у фінансовій сфері. 6. Механізм фінансового шахрайства. 7. Галузі та сфери фінансового шахрайства.
<i>Тема 2.</i> Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки	<i>Тема семінарського заняття "Наука про подолання фінансового шахрайства":</i> 1. Основні наукові концепції фінансового шахрайства як галузі фінансової науки. 2. Етапи становлення науки про фінансове шахрайство. 3. Основні представники науки про фінансове шахрайство та їх вклад в розвиток науки. 4. Економічна та юридична складова фінансового шахрайства. 5. Психологія фінансового шахрайства. 6. Становлення науки про фінансове шахрайство в Україні. 7. Характерні риси сучасної науки про фінансове шахрайство.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
1	2
<i>Змістовий модуль 1.</i> Теоретичні засади попередження фінансового шахрайства у розрізі ланок фінансової системи	<i>Завдання 1.</i> Розпізнавання фальсифікованих грошових купюр.
	<i>Завдання 2.</i> Виявлення ознак фінансових шахрайств у сфері обігу кредитних карток.
	<i>Завдання 3.</i> Практика заповнення кредитного та депозитного договорів. Аналіз пропозицій банків щодо надання кредитів та розміщення депозитів
	<i>Завдання 4.</i> Оцінка правильності заповнення договору купівлі - продажу ордерних облігацій та оцінка економічної ефективності даних капіталовкладень.
	<i>Завдання 5.</i> Вибір страхової компанії для укладення договору страхування та визначення ризику фінансового шахрайства.
	<i>Завдання 6.</i> Схеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через благодійні фонди в Україні.
	<i>Завдання 7.</i> Заповнення декларації про доходи фізичних осіб та розрахунок податку на доходи фізичних осіб.
	<i>Завдання 8.</i> Найбільш поширені схеми фінансового шахрайства у відносинах власності.
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1 "Теоретичні засади попередження фінансового шахрайства у розрізі ланок фінансової системи"</i>

1	2
Змістовий модуль 2. Діагностика шахрайства у фінансовій сфері	Завдання 9. Індикативна оцінка шахрайства у фінансовій сфері
	Завдання 10. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу.
	Завдання 11. Типові схеми фінансування тероризму та сепаратизму.
	Колоквіум за змістовим модулем 2 "Діагностика шахрайства у фінансовій сфері"

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	4
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади попередження фінансового шахрайства у розрізі ланок фінансової системи		
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи фінансового шахрайства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> за темою " <i>Фінансове шахрайство: його сутність та сфери прояву</i> "	Презентація результатів
<i>Тема 2.</i> Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> за темою " <i>Наука про подолання фінансового шахрайства</i> "	Презентація результатів
<i>Тема 3.</i> Механізм Протидія фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до контрольної роботи.	Письмова контрольна робота
<i>Тема 4.</i> Прояви фінансового шахрайства в безготівковому грошовому обігу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з аналізу пропозицій банків щодо надання кредитів та розміщення депозитів.	Перевірка домашнього завдання

1	2	3
<i>Тема 5.</i> Попередження фінансових злочинів у банківській сфері, як основної фінансової ланки України	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до контрольної роботи.	Письмова контрольна робота
<i>Тема 6.</i> Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з оцінки економічної ефективності інвестування в облігації	Перевірка домашнього завдання
<i>Тема 7.</i> Страхове шахрайство як вид страхового злочину і шляхи його усунення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з вибору страхової компанії для укладення договору страхування та визначення ризику фінансового шахрайства	Перевірка домашнього завдання
<i>Тема 8.</i> Фінансові шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з виявлення схем відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через благодійні фонди в Україні	Перевірка домашнього завдання
<i>Тема 9.</i> Фінансові злочини в системі оподаткування	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до <i>усного опитування</i>	Усне опитування
<i>Тема 10.</i> Протидія фінансового шахрайства у відносинах власності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до <i>колоквіуму</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з декларування доходів та розрахунку податку на доходи фізичних осіб	Перевірка домашнього завдання. Колоквіум
Змістовий модуль 2. Діагностика шахрайства у фінансовій сфері		
<i>Тема 11.</i> Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> . Виконання <i>домашнього завдання</i> з індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері	Перевірка домашнього завдання
<i>Тема 12.</i> Фінансовий моніторинг та фінансова розвідка	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до <i>усного опитування</i>	Усне опитування
<i>Тема 13.</i> Фінансування тероризму та сепаратизму	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>практичного заняття</i> , підготовка до <i>колоквіуму</i>	Колоквіум

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи фінансового шахрайства	Міні-лекція з питання "Сутність та прояви фінансового шахрайства"
<i>Тема 2.</i> Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки	Міні-лекція з питання "Наукові концепції та етапи становлення фінансового шахрайства"
<i>Тема 3.</i> Механізм Протидія фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу	Лекція проблемного характеру з питання "Схеми та ознаки фальсифікації грошових купюр"
<i>Тема 4.</i> Прояви фінансового шахрайства в безготівковому грошовому обігу	Лекція проблемного характеру з питання "Захист платіжних карток в Україні та світі"
<i>Тема 5.</i> Попередження фінансових злочинів у банківській сфері, як основної фінансової ланки України	Лекція проблемного характеру з питання "Фіктивні помилки та фінансові шахрайства банківських установ в процесі здійснення депозитно-кредитних операцій"
<i>Тема 6.</i> Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку	Лекція проблемного характеру з питання "Форми відмивання злочинних фінансових ресурсів на фондовому ринку"
<i>Тема 7.</i> Страхове шахрайство як вид страхового злочину і шляхи його усунення	Лекція проблемного характеру з питання "Правова поведінка та механізм захисту інтересів суб'єктів страхування при виявленні фінансового шахрайства"
<i>Тема 8.</i> Фінансові шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги	Лекція проблемного характеру з питання "Форми фінансового шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги"
<i>Тема 9.</i> Фінансові злочини в системі оподаткування	Лекція проблемного характеру з питання "Тіньові грошові потоки в системі оподаткування"
<i>Тема 10.</i> Протидія фінансового шахрайства у відносинах власності	Міні-лекція з питання "Форми, ризики та мотиви фінансового шахрайства у відносинах власності"
<i>Тема 11.</i> Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері	Міні-лекція з питання "Методи виявлення ознак шахрайства у фінансовій сфері"
<i>Тема 12.</i> Фінансовий моніторинг та фінансова розвідка	Міні-лекція з питання "Форми, рівні, суб'єкти та об'єкти фінансового моніторингу"
<i>Тема 13.</i> Фінансування тероризму та сепаратизму	Лекція проблемного характеру з питання "Виявлення та механізми протидії фінансуванню тероризму та сепаратизму"

**Використання методик активізації процесу навчання
(семінарськи та практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
1	2	3
<i>Тема 1.</i> Теоретичні основи фінансового шахрайства	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Фінансове шахрайство: його сутність та сфери прояву"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Подолання фінансового шахрайства як галузь фінансової науки	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Наука про подолання фінансового шахрайства"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 3.</i> Механізм Протидія фінансового шахрайства у готівковому грошовому обігу	<i>Завдання 1.</i> Розпізнавання фальсифікованих грошових купюр	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 4.</i> Прояви фінансового шахрайства в безготівковому грошовому обігу	<i>Завдання 2.</i> Виявлення ознак фінансових шахрайств у сфері обігу кредитних карток	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 5.</i> Попередження фінансових злочинів у банківській сфері, як основної фінансової ланки України	<i>Завдання 3.</i> Практика заповнення кредитного та депозитного договорів. Аналіз пропозицій банків щодо надання кредитів та розміщення депозитів	Робота в малих групах, мозкові атаки. Презентація
<i>Тема 6.</i> Протидія фінансового шахрайства у сфері функціонування фондового ринку	<i>Завдання 4.</i> Оцінка правильності заповнення договору купівлі - продажу ордерних облігацій та оцінка економічної ефективності даних капіталовкладень	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентація
<i>Тема 7.</i> Страхове шахрайство як вид страхового злочину і шляхи його усунення	<i>Завдання 5.</i> Вибір страхової компанії для укладення договору страхування та визначення ризику фінансового шахрайства	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 8.</i> Фінансові шахрайства в процесі забезпечення фінансової допомоги	<i>Завдання 6.</i> Схеми відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, через благодійні фонди в Україні	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентація
<i>Тема 9.</i> Фінансові злочини в системі оподаткування	<i>Завдання 7.</i> Заповнення декларації про доходи фізичних осіб та розрахунок податку на доходи фізичних осіб	Робота в малих групах, мозкові атаки

1	2	3
<i>Тема 10.</i> Протидія фінансового шахрайства у відносинах власності	<i>Завдання 8.</i> Найбільш поширені схеми фінансового шахрайства у відносинах власності	Робота в малих групах, мозкові атаки, презентація
<i>Тема 11.</i> Методи індикативної оцінки шахрайства у фінансовій сфері	<i>Завдання 9.</i> Індикативна оцінка шахрайства у фінансовій сфері	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 12.</i> Фінансовий моніторинг та фінансова розвідка	<i>Завдання 10.</i> Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 13.</i> Фінансування тероризму та сепаратизму	<i>Завдання 11.</i> Типові схеми фінансування тероризму та сепаратизму	Робота в малих групах, мозкові атаки

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Актуальні методи, способи та фінансові інструменти фінансування тероризму та сепаратизму // Департамент фінансових розслідувань Державна служба фінансового моніторингу України. – К. : Конит, 2015. – 120 с.

2. Калюжний А.В. Шахрайство з фінансовими ресурсами / А.В. Калюжний. – Одеса : Приста, 2014. – 215 с.

3. Киркач Р.П. Фінансові піраміди / Р.П. Киркач. – К. : Знання, 2012. – 341 с.

4. Коротков А. Всі великі афери, шахрайства та фінансові піраміди: від Каліостро до Мавроді / А. Коротков. – К. : Знання, 2014. – 478 с.

5. Кришевич О.В. Способи фінансового шахрайства в банківській сфері / О.В. Кришевич // Фінанси України. – 2015. - №1. – С. 34-47.

6. Новіков В.С. Заходи боротьби по відмиванню грошей та існуючі випадки (ризик) фінансового шахрайства, правопорушень в Україні / В.С. Новіков. – К. : Тисма, 2013. – 432 с.

7. Чижов О.В. Протидія шахрайству у фінансовому секторі як один із способів зменшення обсягів / О.В. Чижов // Фінанси України. – 2014. – №5. – С. 23-31.